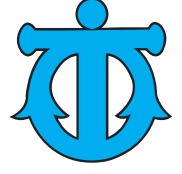

DENİZDEN MERHABA

35. YIL

İMEAK Deniz Ticaret Odası İzmir Şubesi Dergisidir.

Temmuz - Ağustos - Eylül 2022 • Sayı:35

■ KÜRESELLEŞME
NEREYE GİDİYOR?

■ HEM DENİZDE
HEM EVİNDE OLMAK..

■ EGE DENİZİ'NDE
FERİBOT SEFERLERİ

■ PANDEMİ SONRASI
GEZİ TEKNE SEKTÖRÜ

■ ENGİN PALAOĞLU:
“EN ÇOK SUYUN
ALTINDA MUTLUYUM”

Av. Barış Çalık*

GEMİ DEĞİŞTİRME YASAĞI VE KONTAYNER TAŞIMACILIĞI ÜZERİNE

“Kontayner taşımacılığında esas olan sadece eşyanın taşınması olduğundan ve kontayner taşımacılığında, konvansiyonel yük taşımacılığından farklı olarak geminin kendisinin bir öneminin bulunmadığından, yine kontayner taşımacılığında taşıyanların serbestçe taşıdıkları kontayner muhteviyatı eşyaları muhtelif limanlarda aktarmaları ve gemi değişikliği yapmaları mümkün olup, bu keyfiyet TTK madde 1150’de yer verilen gemi değiştirme yasağına aykırılık teşkil etmemektedir”

Son zamanlarda bazı idari makamlarca ve yük ilgililerince, yurt dışından Türkiye’ye ithal olarak getirilen kontayner muhteviyatı yüklerin neden konişmentolarda kayıtlı ilk yükleme gemisinden farklı bir gemi ile ülkeye getirildiğinin ve neden Türk Ticaret Kanunu’nda (“TTK”) yer alan gemi değiştirme yasağına aykırı davranıldığı sorgulandıği görülmüştür.

Kanımcıca denizyoluyla kontayner

taşımaları bakımından bu yöndeki sorgulama hatalı olmakla işbu makale ile konunun basit ve anlaşılır şekilde ele alınmasına fayda bulunmuştur. Şöyle ki ;

“Başka Gemiyeye Yükleme ve Aktarma” başlığı altında TTK’nın 1150’nci maddesi “Taşıyan, taşıyanın iznini almadan eşyayı başka gemiyeye yükleyemez, yüklerse bundan doğacak zarardan sorumlu olur; meğerki, eşyanın kararlaştırılan gemiyeye

yükletilmiş olması hâlinde de zararın meydana gelmesi kesin ve zarar dahi taşıyana ait olsun. Tehlike hâlinde ve yolculuk başladıktan sonra yapılacak aktarmalar hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz.” hükmünü amirdir. İlk etapta bakıldığında bu maddenin tüm denizyoluyla yük taşımacılığı işlerine uygulanabileceği, taşıyanın izni olmaksızın taşıyanın eşyayı kararlaştırılan gemiden başka bir gemiyeye yükleyemeyeceği veya taşıyanın

DENİZ HUKUKU

kararlaştırılan gemiye yüklediği eşyayı başka bir gemiye aktarmayacağı düşünülebilir. Ne var ki ilk bakışa göre böyle bir tek taraflı düşünce hatalı olacaktır.

AMAÇ EŞYANIN TAŞINMASI

TTK sistematüğinde kanun koyucu öncelikle charter parti tahtında yapılan dökme yük taşımacılığına konu konvansiyonel yüklerin taşınmasına ilişkin hükümleri düzenlemekte, akabinde “Kırkambar Taşımaları” başlığı altında konteyner taşımacılığına ilişkin hükümlere yer vermektedir. Bu sistematik içinde kanun koyucu “Gemi Kira Sözleşmeleri” başlığı altında 1119 ile 1130’ncü maddeleri arasında gemi kira sözleşmelerini (çıplak gemi kirası) (bare boat Charter), 1131 ile 1136’nci maddeleri arasında zaman charteri sözleşmelerini (time charter), 1139 ile 1141’nci maddeleri arasında “Navlun Sözleşmeleri” başlığı altında ise yolculuk charteri sözleşmelerini (voyage charter) düzenlemiştir. Charter parti tahtında yapılan konvansiyonel yük olarak tabi edilen dökme yük taşımacılığında amaç; a) Çıplak gemi kirası ile belirli, yani kararlaştırılan bir geminin tamamının hem teknik hem de ticari yönetimi ile birlikte belirli bir zaman dilimi içinde, belirli bir kişiye kiralanması, b) Zaman charteri sözleşmesi ile belirli, yani kararlaştırılan bir geminin bir bölümünün veya tamamının sadece ticari yönetiminin belirli bir zaman dilimi için belirli bir kişiye tahsil edilmesi, c) Yolculuk charteri sözleşmesi ile belirli, yani kararlaştırılan bir geminin bir bölümünün veya tamamının sadece ticari yönetiminin belirli bir yolculuk için belirli bir kişiye tahsis edilmesidir. Görüldüğü üzere charter sözleşmeleri tahtında yapılan konvansiyonel yük taşımacılığında temel amaç, kararlaştırılan, spesifik bir geminin tamamının veya bir bölümünün teknik ve/veya ticari yönetimi ile birlikte kiralanması veya tahsis edilmesidir. Oysa TTK’nın ifadesi ile kırkambar taşıması olan konteyner taşımacılığında durum farklıdır. Kırkambar taşıması olan

konteyner taşımacılığında belirli bir geminin tamamının veya belirli bir bölümünün tahsisi ya da kiralanması söz değildir. TTK madde 1138/1-(b) ‘de belirtildiği üzere, konteyner taşımacılığında taşıyanın yegane görevi sadece kararlaştırılan eşyayı taşımaktır. Diğer bir ifade ile, konteyner taşımacılığında temel amaç belirli (spesifik) bir geminin tahsisi ya da kiralanması değil fakat sadece kararlaştırılan eşyanın taşınmasıdır. Dolayısı ile konvansiyonel yük taşımacılığında amaç, yükün baştan kararlaştırılan spesifik bir geminin teknik ve/veya ticari yönetimi bile birlikte tahsis edilerek veya kiraya verilerek taşınması iken, konteyner taşımacılığında amaç sadece eşyanın taşınmasıdır. Hali ile konvansiyonel yük taşımacılığında yükün önceden kararlaştırılmış spesifik bir gemi ile taşınması yüksek önem arz ederken, konteyner taşımacılığında önemli olan gemi değil, sadece eşyanın taşınmasıdır.

Bu durum karşısında, kırkambar taşıması olan konteyner taşımacılığında hedeflenen nokta geminin kendisinin ehemmiyeti olmadan sadece eşyanın taşınması olduğundan, taşıyanların muhtelif aktarma limanlarında konteynerleri başkaca gemilere yükleme hakları TTK ruhuna göre uygun bulunmaktadır. **Nitekim, konvansiyonel yük taşımacılığında charter partinin düzenlenmesi aşamasında yükün taşınması için belirli bir geminin kararlaştırılması hususunda görüşmeler yapılırken geminin tipi, boyu, eni, draftı, ambarlı ebatları, ambar kapakları, ambar kapakları marka, model ve özellikleri ve sair hususlar üzerinde mutabık kalınarak sözleşmeye (charter parti) dökülmesinin amacı, yükün emniyeti için, taşınacak bu yükün kararlaştırılan gemi ile taşınmasıdır.** Oysa konteyner taşımacılığında eşya zaten uygulamada ekipman olarak adlandırılan konteyner kutusu içinde olduğundan, temel olarak eşya konteyner taşımasında emniyette ve dış etkenlere karşı korunaklı olarak addedilmektedir. Bu vesile ile konteyner taşımacılığında ayrıca bir

gemi seçimi ile konteyner muhteviyatı eşyanın ikinci kere güven altına alınmasına gerek yoktur.

AKTARMA VE GEMİ DEĞİŞTİRME

İşbu makalemizde değerlendirdiğimiz üzere, nasıl TTK madde 1150 düzenlemesi, taşıyanın, taşıtanın rızası olmaksızın eşyayı başka gemiye yükleyemeyeceğini ve eşyayı yüklediği gemiden başka bir gemiye aktarmayacağını düzenlenmişse, yine TTK, devam maddesi olan 1151’nci maddesinde taşıyanın bu sefer yükletenin rızası olmadan eşyayı güverteye taşıyamayacağını da düzenlemiştir. Ancak bunun istisnası olarak, bazı yüklerin ticari teamül olarak yükletenin rızası aranmaksızın güverte üstünde taşınması mümkündür. Örneğin kereste yükleri, tren lokomotifleri veya konteyner muhteviyatı yükler taşıyanlar tarafından yükletenin rızası aranmaksızın ticari teamül ve yerleşik uygulama olarak güverte üstünde taşınabilmektedir. (bkz Chorley-Giles 1988, sf 237) O halde yazılı kural olmamasına rağmen çok uzun yıllardır süre gelen ticari teamül ve uygulama gereği konteyner muhteviyatı yükler yükletenleri rızası aranmaksızın taşıyanlar tarafından güverte üzerinde taşınabiliyor ise, şu durumda yine çok uzun yıllardır süre gelen uluslararası ticari teamül ve uygulama gereği de konteyner muhteviyatı yükler taşıtanın rızası aranmaksızın aynı şekilde muhtelif limanlarda aktarma yaparak ve gemi değiştirerek taşınabilmektedir.

Nihayetinde, hemen hemen bütün ana hat konteyner taşıyanlarının konişmentolarının arka yüzünde yer alan ve hukuken navlun sözleşmesi hükmünde olan taşıma şartlarında ortak şekilde taşıyanların taşıdıkları konteyner yüklerini muhtelif limanlarda aktarabileceklerine, bu yükleri muhtelif aktarma limanlarda başkaca gemilere yükleyebileceklerine dair açık hükümler de bulunmaktadır. Böylece aslında sözleşmesel olarak yük ilgililerinin konteyner muhteviyatı yüklerinin muhtelif ara limanlarda gemi değiştirmesi yönünde zımnı

DENİZ HUKUKU

rızasının olacağı kabul edilmelidir.

Hal böyle olunca, konteyner taşımacılığında esas olan sadece eşyanın taşınması olduğundan ve konteyner taşımacılığında, konvansiyonel yük taşımacılığından farklı olarak geminin kendisinin bir öneminin bulunmadığından, yine konteyner taşımacılığında taşıyanların serbestçe taşıdıkları konteyner muhteviyatı eşyaları muhtelif limanlarda aktarmaları ve gemi değişikliği yapmaları mümkün olup, bu keyfiyet TTK madde 1150'de yer verilen gemi değiştirme yaşağına aykırılık teşkil etmemektedir. Nitekim günümüz şartlarında Akdeniz havzası içindeki bazı limanlara/ limanlardan yapılacak olan taşımalar hariç olmak üzere, uzak diyarlardan Türkiye'ye veya Türkiye'den uzak diyarlara yapılacak olan neredeyse tüm konteyner taşımalarının aktarma yaparak ve gemi değiştirerek yapıldığını düşündüğümüzde, sadece çarter parti tahtında yapılan dökme yük taşımacılığı için getirilmiş olan gemi değiştirme yaşağının konteyner taşımalarına da uygulanabileceğinin düşünülmesi esaslı hata teşkil edecektir.

